

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych

(263506)

Specjaliści do spraw społecznych

Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych

(263506)

Specjaliści do spraw społecznych

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych (263506)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [199]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Philadelphia-style_prison_wing_\(4693047514\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Philadelphia-style_prison_wing_(4693047514).jpg)
[dostęp: 31.10.2018].

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU.....	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	6
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne	7
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie	8
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	9
2.7. Zawody pokrewne.....	9
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	10
3.1. Zadania zawodowe	10
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Prowadzenie działań w zakresie oddziaływania penitencyjnego wobec skazanych i tymczasowo aresztowanych	10
3.3. Kompetencje społeczne	12
3.4. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu	12
3.5. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji	13
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO	13
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	13
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.....	14
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	15
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie	15
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	15
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE.....	16
7. SŁOWNIK POJĘĆ	17
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	17
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe).....	19

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych 263506

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Kurator penitencjarny.
- Wychowawca w dziale penitencjarnym.
- Wychowawca w Służbie Więziennej.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 2635 Social work and counselling professionals.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspertki:

- Tomasz Głowik – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Warszawa.
- Mateusz Trochymiak – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Hanna Walicka-Marek – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Tychy.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Zdzisław Czajka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Maciej Gruza – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Urszula Jeruszka – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Barbara Sajkiewicz – Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Ireneusz Woźniak – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Milena Miałkowska-Kozaryna – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Warszawa.
- Maciej Rutkowski – Zakład Poprawczy w Białymstoku, Białystok.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Agnieszka Furmańska – Stowarzyszenie Sędziów Polskich IUSTITIA, Warszawa.
- Borysław Madeja – Okręgowa Izba Radców Prawnych w Katowicach, Katowice.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Wychowawca w jednostkach penitencyjnych prowadzi działania opiekuńcze oraz wychowawcze wobec osób skazanych¹ i tymczasowo aresztowanych⁶ w celu zapewnienia osadzonemu warunków prawidłowego rozwoju społecznego, ochrony, a także pomocy w trudnych sytuacjach życiowych.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Wychowawca w jednostkach penitencyjnych wykonuje swoją pracę jako funkcjonariusz Służby Więziennej⁵ lub jako pracownik zakładów karnych i aresztów. Do jego obowiązków należy sprawowanie opieki nad osobami skazanymi na pobyt w zakładzie karnym lub tymczasowo aresztowanymi. Wychowawca jest odpowiedzialny za przyjmowanie osadzonego do grupy więziennej, lokowanie w celi oraz organizację pobytu. Osoba zatrudniona w tym zawodzie dokonuje diagnozy (potrzeb) i oceny (stopnia demoralizacji i możliwości resocjalizacji) skazanego oraz opracowuje zindywidualizowany plan oddziaływania penitencyjnego², w ramach którego realizowane są działania o charakterze socjoterapeutycznym i dydaktycznym. W tym celu przeprowadza ze skazanym wywiad, a uzyskane informacje weryfikuje w ramach kontaktu z instytucjami dysponującymi dokumentacją o skazanym. Wychowawca nadzoruje postępy skazanego / tymczasowo aresztowanego w zakresie realizowania założonych celów oraz gromadzi informacje o jego stanie zdrowia, sytuacji życiowej i pobycie w jednostce penitencyjnej.

Praca wykonywana przez wychowawcę w jednostkach penitencyjnych ma też charakter profilaktyczny, a jej efektem ma być prewencja zachowań autodestrukcyjnych, zagrażających bezpieczeństwu oraz komfortowi życia osób z najbliższego środowiska i pozostałych członków społeczności. Do obowiązków wychowawcy w jednostkach penitencyjnych należy także monitorowanie stanu zdrowia i warunków pobytu skazanego / tymczasowo aresztowanego. Wychowawca powinien zwracać szczególną uwagę na sytuacje zagrażające zdrowiu i bezpieczeństwu wynikające m.in. ze stosowania używek, czy zachowania współwięźniów. Do zadań pracownika wykonującego ten zawód należy organizacja zajęć wychowawczych, dydaktycznych oraz innych, które aktywizują skazanych i mają pozytywny wpływ na ich postawy i zachowanie. Kontaktuje się ze specjalistami i innymi pracownikami placówki, w której znajduje się skazany / tymczasowo aresztowany, w celu realizacji interdyscyplinarnego oddziaływania wychowawczego, ukierunkowanego na zaspokojenie jego potrzeb. Swoją pracę wykonuje pracując indywidualnie ze skazanym / tymczasowo aresztowanym lub w grupach, a także we współpracy z innymi wychowawcami, kadrą zakładu karnego i specjalistami zatrudnionymi w instytucjach terapeutycznych i opiekuńczych.

WAŻNE:

Pracę w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencyjnych** jako funkcjonariusza Służby Więziennej regulują akty prawne dotyczące Służby Więziennej – ustawa i rozporządzenia ministra właściwego oraz zarządzania Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Z tego też względu osoba pracująca w tym zawodzie powinna na bieżąco uzupełniać swoją wiedzę z tego zakresu.

Sposoby wykonywania pracy

Pracownik w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencyjnych** wykonuje pracę polegającą m.in. na:

- przyjmowaniu tymczasowo aresztowanych i skazanych do grupy więziennej: wskazywaniu celi, zaznajomieniu skazanego / tymczasowo aresztowanego z regulaminem jednostki poprzez przedstawienie, omówienie i upewnienie się, że skazany / tymczasowo aresztowany zrozumiał kluczowe pozycje dotyczące regulaminu, planu dnia, rozkładu zajęć, a w szczególności zakresu obowiązków, kar i nagród,
- realizowaniu wywiadu środowiskowego, dotyczącego sytuacji rodzinnej skazanego / tymczasowo aresztowanego, jego wcześniejszej karalności, wykształcenia, przebiegu pracy,
- przeprowadzaniu wywiadu z wychowankiem dotyczącego stanu zdrowia ze szczególnym zwróceniem uwagi na uzależnienia i skłonności do ryzykownych zachowań (alkoholizm, narkomania, kontakty z grupami podwyższonego ryzyka, uzależnienie od hazardu i gier komputerowych),
- dokonywaniu weryfikacji informacji uzyskanych od wychowanka,
- udzielaniu pomocy w uzyskaniu możliwości dostępu do adekwatnej opieki medycznej w przypadku choroby, wizyt lekarskich i innych czynności związanych z ochroną zdrowia,
- nawiązywaniu kontaktu z rodziną tymczasowo aresztowanego lub skazanego, podejmowaniu działań na rzecz zorganizowania pomocy materialnej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej poprzez zgłaszanie rozpoznanych przypadków do instytucji udzielających wsparcia, np. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- planowaniu działań wychowawczych w stosunku do osób przebywających w areszcie śledczym oraz w zakładzie karnym, zarówno w zakresie grupowych oddziaływań, jak i tworzenia indywidualnych programów dostosowanych do konkretnego skazanego,
- organizowaniu i nadzorowaniu pracy, nauki, rekreacji i sportu skazanych i tymczasowo aresztowanych,
- zbieraniu informacji dotyczących potrzeb osób skazanych i osadzonych tymczasowo w areszcie,
- udzielaniu wsparcia i pomocy w trudnych sytuacjach i bieżących problemach wynikających z codziennego życia więziennego, poprzez prowadzenie rozmów indywidualnych oraz spotkań grupowych,
- przeprowadzaniu rozmów wychowawczych,
- indywidualizowaniu oddziaływań wychowawczych w zależności od potrzeb skazanych: wdrażaniu do przestrzegania dyscypliny i porządku, wytwarzaniu pozytywnych nawyków we współżyciu społecznym, kształtowaniu u osób skazanych pozytywnego stosunku do nauki, pracy, wyrównywaniu braków w wychowaniu, nakierowanych na korygowanie zachowania,
- kształtowaniu środowiska więziennego i zapobieganiu aktom wandalizmu, autoagresji i demoralizacji,
- przyjmowaniu skarg, zażaleń, protestów od osób skazanych i aresztowanych, wynikających z codziennego życia w izolacji,
- opiniowaniu i wnioskowaniu w sprawie nagradzania i karania,
- wizytowaniu miejsc przebywania (zakwaterowania) skazanych i aresztowanych (cele) oraz miejsc ich pracy,
- prowadzeniu dokumentacji na temat skazanego (tzw. akta B).

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2. Kompetencja zawodowa.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych wykonuje swoją pracę w jednostce penitencjarnej w pomieszczeniu biurowym lub pomieszczeniach przeznaczonych do pracy grupowej i indywidualnej, a także w celach osób skazanych bądź tymczasowo aresztowanych. Praca w jednostce penitencjarnej wiąże się z przestrzeganiem regulaminu i procedur określających porządek wewnętrzny i zasady zachowania bezpieczeństwa.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych w działalności zawodowej wykorzystuje m.in.:

- komputer z typowym oprogramowaniem biurowym oraz dedykowanym oprogramowaniem umożliwiającym zbieranie materiałów i danych niezbędnych do planowania i przygotowywania pracy,
- oprogramowanie do przeglądania zasobów internetu, wysyłania i odbierania poczty elektronicznej,
- typowe urządzenia biurowe, takie jak: drukarka, ksero, faks, skaner,
- telefon stacjonarny i komórkowy.

Organizacja pracy

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych zazwyczaj pracuje w stałych godzinach, w jednozmianowym, ośmiogodzinnym systemie pracy. Rutyna pracy wyznaczana jest regulaminem organizacji pracy w jednostce penitencjarnej i uwzględnia m.in. poranny obchód, pełnienie dyżurów czy zajęcia z osobami skazanymi lub aresztowanymi. Wychowawca w jednostkach penitencjarnych pracuje w ramach działu penitencjarnego razem z kierownikiem działu, psychologami oraz pozostałymi wychowawcami. Współpracuje też z pracownikami innych instytucji i zasiada w komisjach orzekających o skazanych / tymczasowo aresztowanych.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

W trakcie wykonywania zadań służbowych **wychowawcy w jednostkach penitencjarnych** narażeni są na stres wywołany:

- postawą i zachowaniem skazanych i tymczasowo aresztowanych,
- znaczną liczbą obowiązków,
- odpowiedzialnością za sytuację podopiecznych i przebieg ich kary,
- obawą przed ewentualnymi represjami ze strony środowiska z tzw. podkultury przestępczej³.

Wychowawcy w jednostkach penitencjarnych mogą być też narażeni na uszczerbek na zdrowiu wynikający z zachowania podopiecznych. Niektórzy ze skazanych / tymczasowo aresztowanych mogą wykazywać się agresywną postawą i stosować przemoc słowną i fizyczną w stosunku do wychowawcy. W tym zawodzie stosunkowo częściej niż w innych istnieje możliwość wystąpienia chorób związanych ze stresem, np. wypalenia zawodowego.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu krążenia,
- sprawność układu oddechowego,
- sprawność układu kostno-stawowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność narządu wzroku,
- sprawność narządu słuchu,
- sprawność narządów równowagi;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- ostrość słuchu,
- ostrość wzroku,
- widzenie stereoskopowe (widzenie głębi umożliwiające ocenę odległości),
- rozróżnianie barw,
- zmysł równowagi,
- zręczność rąk i palców,
- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- spostrzegawczość;

w kategorii sprawności i zdolności

- uzdolnienia pedagogiczne,
- predyspozycje do postępowania z ludźmi,
- zdolność koncentracji uwagi,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- zdolność analizowania i systematyzowania złożonych problemów,
- zdolność analizowania sytuacji i podejmowania ryzyka,
- zdolność do wchodzenia w różnorodne role społeczne,
- zdolność do przestrzegania reguł, przepisów i standardów,
- zdolność nawiązywania kontaktu z ludźmi,
- zdolność rozgraniczania pracy zawodowej od życia prywatnego,
- zdolność skutecznego przekonywania,
- współdziałanie i współpraca w zespole;

w kategorii cech osobowościowych

- gotowość do współdziałania,
- gotowość do pracy w warunkach izolacji społecznej,
- gotowość do pracy w różnych warunkach środowiskowych,
- komunikatywność,
- odpowiedzialność za innych,
- empatia,
- asertywność,
- samodzielność,
- samokontrola,
- systematyczność,
- dyspozycyjność,
- wytrzymałość na długotrwały wysiłek psychiczny,

- odporność emocjonalna,
- szacunek dla godności człowieka,
- kontrolowanie własnych emocji,
- radzenie sobie ze stresem,
- rzetelność,
- ciekawość poznawcza,
- dążenie do osiągania celów,
- gotowość do ustawicznego uczenia się oraz dzielenia się wiedzą.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.3. Kompetencje społeczne; 3.4. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

Wykonywanie zawodu **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** wymaga, zgodnie z przepisami, odpowiednich zdolności fizycznych i kondycji psychicznej, weryfikowanych testami określonymi w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości. Kandydat kwalifikowany jest do testów na podstawie opinii lekarza. Zakwalifikowanie kandydata do Służby Więziennej w kategorii „Z – zdolnego do służby” oznacza stan zdrowia niebudzący zastrzeżeń bądź występowanie schorzeń lub ułomności fizycznych i psychicznych, niestanowiących przeszkody w wykonywaniu zadań zawodowych. Stan ten wymaga posiadania całkowitej sprawności ruchowej i intelektualnej. Wykonywanie zawodu wychowawcy w jednostkach penitencjarnych nie jest możliwe w przypadku chorób przewlekłych.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

Do podjęcia pracy w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** preferowane jest wykształcenie wyższe I i II stopnia na kierunkach np.:

- pedagogika,
- resocjalizacja,
- praca socjalna,
- psychologia,
- nauka o rodzinie,
- socjologia.

Możliwe jest także zdobycie wykształcenia wyższego na innym kierunku i uzupełnienie kwalifikacji studiami podyplomowymi lub kursami kwalifikacyjnymi z zakresu resocjalizacji.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Do wykonywania zawodu **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** preferowani są kandydaci, którzy posiadają dyplom w zakresie pedagogiki, resocjalizacji, pedagogiki specjalnej, psychologii, socjologii, pracy socjalnej lub nauk o rodzinie. Przygotowanie do pracy na stanowisku wychowawcy w jednostkach penitencjarnych wiąże się zazwyczaj z kandydowaniem do pełnienia funkcji w Służbie Więziennej. Wymagania do podjęcia pracy jako funkcjonariusza Służby Więziennej regulują akty prawne dotyczące Służby Więziennej oraz zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej.

Wymagania formalne dotyczą:

- posiadania obywatelstwa polskiego,
- posiadania uregulowanego stosunku do służby wojskowej,
- korzystania z pełni praw publicznych,
- dawania rękojmi prawidłowego wykonywania powierzonych zadań,
- dawania rękojmi zachowania tajemnicy stosownie do wymogów określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych,
- posiadania zdolność fizycznej i psychicznej do pełnienia służby, określanej przez upoważnione komisje według przyjętych procedur.

Dodatkowo funkcjonariusz Służby Więziennej nie może być karany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe, nie może być wobec niego wydany prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne o takie przestępstwo, a także nie może toczyć się przeciwko niemu postępowanie karne o takie przestępstwo.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych może awansować w ramach Służby Więziennej lub poza nią. W ramach Służby Więziennej pracownik jest przyjmowany na stanowisko młodszego wychowawcy. Po trzech latach służby i ukończeniu szkolenia z zakresu prowadzenia oddziaływań penitencjarnych lub resocjalizacyjnych, pracownik może awansować na stanowisko wychowawcy. Objęcie stanowiska starszego wychowawcy wymaga sześcioletniego stażu pracy i dalszych szkoleń. Kariera w Służbie Więziennej umożliwia także zdobywanie stopni oficerskich. Młodszy wychowawca może osiągnąć stopień podporucznika, porucznika lub chorążego, wychowawca – stopień kapitana, zaś starszy wychowawca – stopień służbowy majora lub podpułkownika Służby Więziennej.

Poza Służbą Więzienną wychowawca w jednostkach penitencjarnych może pracować w placówkach penitencjarnych oraz w zakładach poprawczych.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Wychowawca w jednostkach penitencjarnych może potwierdzić swoje kompetencje uzyskując tytuł licencjata lub magistra na kierunkach społecznych w zakresie pedagogiki, psychologii, resocjalizacji, nauk o rodzinie lub socjologii. W ramach Służby Więziennej przewidziano szereg certyfikowanych szkoleń dla wychowawców na każdym stopniu awansu zawodowego, które stanowią podstawę do nadania stopnia oficerskiego. Alternatywą dla uzyskania certyfikatu może być uzyskanie dyplomu studiów podyplomowych w zakresie resocjalizacji.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Kurator sądowy	263501
Specjalista poradnictwa psychospołecznego i rodzinnego	263503
Specjalista resocjalizacji	263505

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Diagnozowanie skazanych i tymczasowo aresztowanych.
- Z2 Planowanie i realizowanie działań profilaktycznych, wychowawczych i resocjalizacyjnych.
- Z3 Monitorowanie i ocenianie postępów i aktywności skazanych i tymczasowo aresztowanych.
- Z4 Utrzymywanie dyscypliny i porządku wśród osób skazanych i tymczasowo aresztowanych.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Prowadzenie działań w zakresie oddziaływania penitencjarnego wobec skazanych i tymczasowo aresztowanych

Kompetencja zawodowa Kz1: Prowadzenie działań w zakresie oddziaływania penitencjarnego wobec skazanych i tymczasowo aresztowanych obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, Z4, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Diagnozowanie skazanych i tymczasowo aresztowanych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Sposoby prowadzenia wywiadu ze skazanym i tymczasowo aresztowanym; • Metody oceniania poziomu zagrożenia, jakie może stwarzać skazany i tymczasowo aresztowany wobec siebie lub innych osób z jego otoczenia; • Metody badań osobo-poznawczych; • Metody oceny sytuacji życiowej i środowiska, w jakim będzie funkcjonowała osoba skazana i tymczasowo aresztowana po opuszczeniu jednostki penitencjarnej; • Mechanizmy socjalizacji i resocjalizacji; • Zasady przygotowywania prognoz kryminologiczno-społecznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzić wywiad ze skazanym i tymczasowo aresztowanym w celu uzyskania informacji niezbędnych do postawienia właściwej diagnozy; • Oceniać zagrożenie, jakie może stworzyć skazany i tymczasowo aresztowany w stosunku do siebie i osób z jego otoczenia; • Realizować badania osobo-poznawcze; • Identyfikować przyczyny określonych zachowań skazanych i tymczasowo aresztowanych i czynniki je aktywujące; • Prognozować stopień gotowości skazanego i tymczasowo aresztowanego do ponownego funkcjonowania w społeczeństwie; • Tworzyć prognozy kryminologiczno-społeczne.

Z2 Planowanie i realizowanie działań profilaktycznych, wychowawczych i resocjalizacyjnych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Zasady tworzenia indywidualnych planów oddziaływania penitencjarnego i pracy ze skazanym; • Zasady tworzenia post-penitencjarnych programów usamodzielniania; • Formy zajęć wychowawczych, terapeutycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzyć indywidualne plany oddziaływania penitencjarnego i pracy ze skazanym; • Tworzyć indywidualne <u>postpenitencjarne</u>⁴ programy usamodzielniania; • Doradzać i kierować skazanego na zajęcia dydaktyczne, terapeutyczne, sportowe

<p>dydaktycznych i kulturalno-oświatowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Metody i warunki skutecznej komunikacji; • Metody prowadzenia wybranych zajęć dla skazanych, zespołów skazanych i grup wychowawczych; • Kompetencje specjalistów działających w obszarze wsparcia psychologicznego (pedagogów, psychologów, terapeutów), pracowników instytucji pomocy społecznej oraz pracowników Służby Więziennej; • Zasady etyki i standardy pracy ze skazanym i tymczasowo aresztowanym. 	<p>i kulturalno-oświatowe zgodnie z przyjętym planem oddziaływania penitencjarnego i pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzić komunikację ze skazanym i tymczasowo aresztowanym w sposób budzący zaufanie; • Prowadzić lub współprowadzić wybrane zajęcia dla skazanych, zespołów skazanych i grup wychowawczych; • Udzielać porad skazanym i tymczasowo aresztowanym w zakresie dalszych konsultacji specjalistycznych i kierować do specjalistów z danej dziedziny; • Prowadzić działania w stosunku do skazanego i tymczasowo aresztowanego z poszanowaniem standardów pracy i zasad etycznych.
---	---

Z3 Monitorowanie i ocenianie postępów i aktywności skazanych i tymczasowo aresztowanych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Metody i standardy oceniania skazanych w zakresie czynionych postępów i zmian zachowania; • Zasady sporządzania opinii w zakresie pobytu skazanego i tymczasowo aresztowanego; • Zasady postępowania w przypadku skarg i próśb skazanych i tymczasowo aresztowanych; • Zasady prowadzenia dokumentacji osobo-poznawczej; • Założenia i zasady działania Bazy Danych Pozbawionych Wolności Noe.NET. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sporządzać oceny dotyczące postępowania skazanych w zakresie realizowania założonych celów w indywidualnych planach oddziaływań penitencjarnych; • Sporządzać opinie dotyczące pobytu i zachowania skazanego i tymczasowo aresztowanego; • Reagować na skargi i prośby skazanych i tymczasowo aresztowanych z poszanowaniem ich praw i zgodnie z procedurami jednostki penitencjarnej; • Prowadzić dokumentację osobo-poznawczą skazanych i tymczasowo aresztowanych; • Obsługiwać Bazę Danych Pozbawionych Wolności Noe.NET.

Z4 Utrzymywanie dyscypliny i porządku wśród osób skazanych i tymczasowo aresztowanych

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> • Prawa i obowiązki osób skazanych i objętych tymczasowym aresztem; • Procedury i regulamin funkcjonowania jednostki penitencjarnej, w której pracuje; • Zasady nagradzania i karania osób skazanych i objętych tymczasowym aresztem; • Zasady dyscypliny dziennej skazanych i tymczasowo aresztowanych; • Zasady udzielania skazanemu i tymczasowo aresztowanemu pomocy w zakresie ochrony zdrowia (np. wizyty lekarskiej); • Zasady wykonywania pracy, nauki, rekreacji i sportu przez skazanych i tymczasowo aresztowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozmieścić skazanych i tymczasowo aresztowanych w celach i wyznaczać im cele zgodnie z przyjętymi założeniami; • Opracować rozkład dnia i ustalić zakres obowiązków skazanych i tymczasowo aresztowanych; • Ustalić we współpracy ze skazanym i tymczasowo aresztowanym zestaw kar i nagród oraz zasady ich realizacji; • Nadzorować przestrzeganie dyscypliny dziennej skazanych i tymczasowo aresztowanych; • Nadzorować udzielaną skazanemu i tymczasowo aresztowanemu pomoc w zakresie ochrony zdrowia (np. wizyty lekarskie); • Nadzorować pracę, naukę, rekreację i sport

	wykonywane przez skazanych i tymczasowo aresztowanych.
--	--

3.3. Kompetencje społeczne

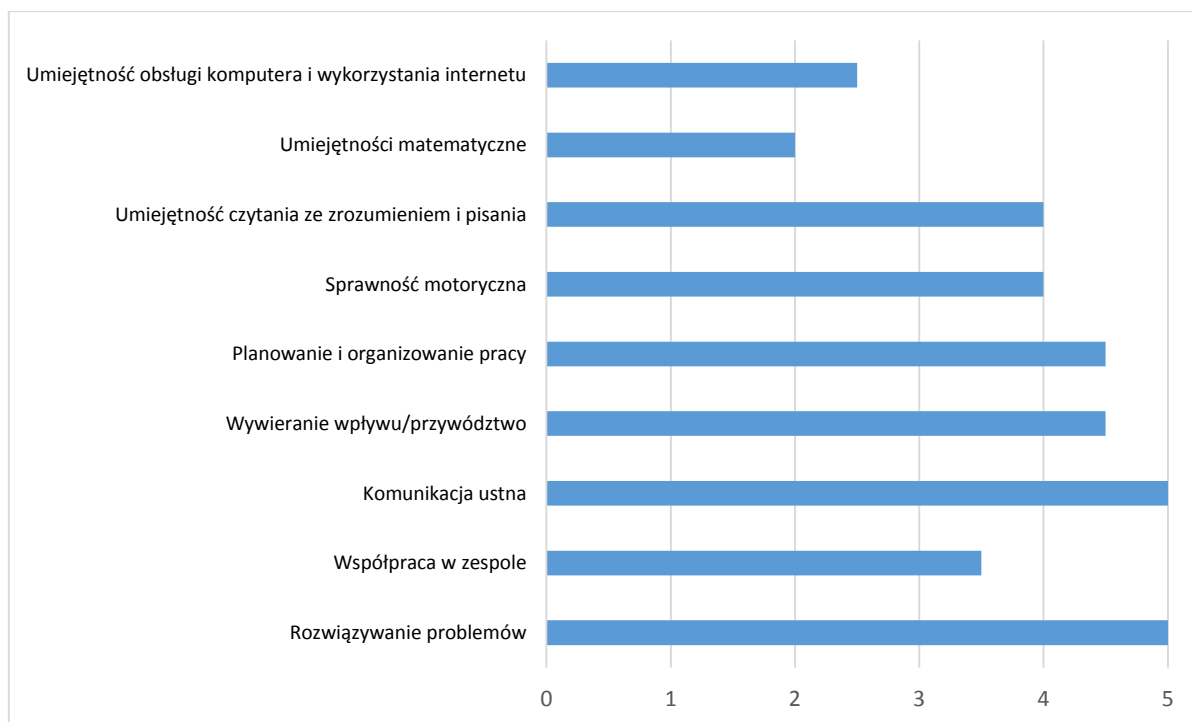
Pracownik w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** powinien posiadać kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki podejmowanych działań w zakresie tworzonych i realizowanych indywidualnych planów oddziaływania penitencjarnego ze skazanym i tymczasowo aresztowanym.
- Ponoszenia odpowiedzialności za rolę, jaką pełni w systemie penitencjarnym.
- Kierowania się zasadami zgodnymi z etyką zawodową i obowiązującymi przepisami.
- Współpracowania z innymi osobami i instytucjami w realizacji działań z zakresu oddziaływania penitencjarnego w jednostkach penitencjarnych.
- Podnoszenia umiejętności i kwalifikacji zawodowych w kontekście wymagań Służby Więziennej i nowych metod pracy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi.
- Wykazywania empatii, pomocy w identyfikowaniu potrzeb, udzielania informacji pozwalających na zmianę postawy i wyznawanych wartości przez skazanych i tymczasowo aresztowanych.
- Podejmowania trudnych decyzji i szybkich działań w zakresie pracy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi.

3.4. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **wychowawca w jednostkach penitencjarnych**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu **wychowawca w jednostkach penitencjarnych**

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.5. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Zatrudnienie w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** oferują instytucje rządowe, działające pod zwierzchnictwem Dyrektora Służby Więziennej. Wychowawca w jednostkach penitencjarnych może się ubiegać o zatrudnienie w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Obecnie (2018 r.) zapotrzebowanie na pracę wychowawców w jednostkach penitencjarnych jest znaczne. Wiąże się to z malejącą popularnością pracy w Służbie Więziennej i określonymi w przepisach wymaganiami odnośnie zatrudnienia wychowawców w jednostkach penitencjarnych (na jednego wychowawcę nie może przypadać więcej niż 40 podopiecznych). Jednocześnie obserwowany jest rozwój w zakresie metodyki działań w zakresie resocjalizacji i oddziaływania penitencjarnego, który powoduje wzrost zapotrzebowania na pracowników jednostek penitencjarnych.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy:**

<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:

<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometr.zawodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porpp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Podjęcie zawodu **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** wymaga ukończenia studiów I lub II stopnia na kierunku: resocjalizacja, pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna lub nauki o rodzinie. Kształcenie w tym zakresie prowadzą szkoły wyższe (publiczne i niepubliczne) na kierunkach z obszaru nauk społecznych oraz na studiach podyplomowych.

Szkolenie

Osoby pracujące w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencjarnych** jako funkcjonariusze Służby Cywilnej mają możliwość udziału w szkoleniach oficerskich oraz kursach doskonalących i dokształcających w zakresie sposobu prowadzenia działań penitencjarnych, a także innych, które wymagane są dla podjęcia pracy i awansu w ramach Służby Więziennej, realizowanych zgodnie z przepisami. W ramach działań szkoleniowych mieszczą się m.in.:

- kursokonferencje i narady instruktażowo-szkoleniowe,
- międzynarodowe seminaria technik interwencyjnych i samoobrony,
- szkolenia doskonalące umiejętności w zakresie ratownictwa medycznego.

Szkolenia realizowane są głównie przez Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej i podległe Ośrodki Doskonalenia Kadr Służby Więziennej.

Z reguły organizatorzy tych szkoleń poświadczają uzyskane przez uczestników kompetencje stosownymi certyfikatami / zaświadczeniami. Wychowawca w jednostkach penitencjarnych może również doskonalić swoją wiedzę i umiejętności samodzielnie, korzystając ze specjalistycznej literatury oraz czasopism branżowych.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.ore.edu.pl/category/ksztalcenie-zawodowe-i-ustawiczne>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencyjnych** kształtuje się w przedziale od 2383 zł do 2562 zł brutto miesięcznie. Wynagrodzenia wychowawców w jednostkach penitencyjnych wyznaczane są rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości i zależą od:

- stopnia oficerskiego,
- stażu pracy.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **wychowawca w jednostkach penitencyjnych** możliwe jest zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier i dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z dysfunkcją narządu wzroku (04-O), jeśli posiadana wada wzroku skorygowana odpowiednimi szkłami lub soczewkami umożliwia prawidłowe wykonywanie czynności służbowych,
- dysfunkcją słuchu (03-L), jeśli posiadana wada nie utrudnia skutecznej komunikacji.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Zalecenia Rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r. na 952 posiedzeniu delegatów).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1542, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 652, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. poz. 2290).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. poz. 2231).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 września 2015 r. w sprawie przeprowadzania testu sprawności fizycznej w Służbie Więziennej (Dz. U. poz. 1580, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 1067).

Literatura branżowa:

- Becker-Pestka D.: Etos służby w pracy personelu resocjalizacyjnego. Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Kwartalnik. WSB w Gdańsku, nr 4/2014.
- Dolata T.: Problemy związane z tzw. „drugim życiem” w niektórych zakładach karnych. „Probacja” 2011 nr 3.
- Przesławski T.: Służba Więzienna w Polsce. Administracja i podstawy działania, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10.2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Charakterystyka zawodu wychowawcy w służbie więziennej: <https://www.biurokarier.umk.pl/wychowawca-w-sluzbie-wieziennej>
- Forum Służby Więziennej: <https://www.sw.gov.pl/dzial/czasopismo-forum>
- Specyfika i regulacje dotyczące pracy w Służbie Więziennej: https://www.researchgate.net/publication/305724189_Rola_i_znaczenie_wychowawcy_penitencjarnego_w_procesie_wykonywania_kary_pozbawienia_wolnosc
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Portal Pomocy Społecznej: <http://ops.pl>
- Służba Więzienna: <https://www.sw.gov.pl>
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>
- Zarządzenie Dyrektora Zakładu Karnego w Goleniowie w sprawie porządku wewnętrznego: <https://www.sw.gov.pl/assets/39/38/59/1dc4139e952189b2afe8b018eba963300789ad41.pdf>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomowi Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Osoba skazana	Skazany to osoba fizyczna, którą sąd w postępowaniu karnym, prawomocnym wyrokiem lub nakazem karnym, uznał winną popełnienia przestępstwa i wymierzył karę lub środek karny. Sprawca czynu karalnego posiada status skazanego od chwili uprawomocnienia się orzeczenia, przez całe postępowanie wykonawcze aż do zatarcia skazania. Jego karta karalności pozostaje w Krajowym Rejestrze Karnym.	Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 652, z późn. zm.), http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2018000652/U/D20180652Lj.pdf [dostęp: 31.10.2018]

2	Oddziaływanie penitencjarne	Zespół stosowanych w zakładzie środków i metod zmierzających do wzbudzenia w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw.	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów prowadzenia oddziaływań penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych (t.j. Dz. U. 2013 r. poz. 1067), http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130001067/O/D20131067.pdf [dostęp: 31.10.2018]
3	Podkultura przestępczości	Inaczej „podkultura więzienna” to „wszelkie normy, wartości i wzory determinujące postępowanie wszystkich osób uczestniczących w procesach społecznych tworzących się w obrębie zakładu karnego”.	Dolata T.: Problemy związane z tzw. „drugim życiem” w niektórych zakładach karnych. „Probacja” 2011 nr 3
4	Postpenitencjarny	Dotyczący okresu po odbyciu kary w zakładach karnych lub w zakładach poprawczych.	https://sjp.pwn.pl/sjp/postpenitencjarny;2572197 [dostęp: 31.10.2018]
5	Służba Więzienna	Służba Więzienna, podlegająca ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości, jest umundurowaną i uzbrojoną formacją apolityczną, posiadającą własną strukturę organizacyjną. Realizuje zadania w zakresie wykonywania tymczasowego aresztowania oraz kar pozbawienia wolności, środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz kar pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Realizuje ustalenia zawarte w Europejskich Regułach Więziennych, Wzorcowych Regułach Minimalnych Postępowania z Więźniami oraz Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, w tym zapewnienie osobom skazanym na kary pozbawienia wolności lub tymczasowo aresztowanym przestrzegania ich praw, a zwłaszcza humanitarnych warunków, poszanowania godności, opieki zdrowotnej i religijnej.	https://www.sw.gov.pl/strona/zadania-i-uprawnienia-sw [dostęp: 31.10.2018]
6	Tymczasowo aresztowany	Tymczasowo aresztowany to osoba podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa, wobec której Sąd wydał postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania. Tymczasowo aresztowany to zatem osoba pozbawiona wolności – osadzona w Areszcie Śledczym na mocy postanowienia Sądu wydanego jeszcze w trakcie prowadzonego przeciwko niej postępowania karnego, zanim zapadł prawomocny wyrok skazujący ją za przestępstwo. Celem tymczasowego aresztowania jest uchronienie postępowania karnego przed realną groźbą podejmowania przez osobę podejrzaną lub oskarżoną o przestępstwo bezprawnych działań zmierzających do utrudnienia procesu karnego.	http://tymczasowoaresztowany.pl/tymczasowo-aresztowany-a-skazany [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.